

Timisoara – asa cum NU am cunoscut-o

Getta Neumann

Pasim, Luci si cu mine, pe un soare neobisnuit de arzator de septembrie, spre Gradina botanica infiintata in anii 1985-90, o oaza de verdeata in centrul orasului. In mijlocul parcului, intr-un boschet, ne asteapta cateva doamne in jurul unei mese. Este punctul de popas unde participantii la evenimentul **Shabaton Bereshit** vor lua un pranz usor. Este a treia intalnire din tara, dupa Sinaia, unde au fost 90 de

persoane, Piatra Neamt, 150, iar acum la Timisoara, 210. Vin cei care doresc sa petreaca 3 zile impreuna intr-o ambianta evreiasca, sa asiste la cursuri despre iudaism, sa-si improspateze amintirile sau sa-si insuseasca cunostinte despre obiceiurile traditionale, despre sarbatori. Interesul academic este subordonat scopului de a dezvolta sentimentul de apartenenta la o comunitate, la o traditie si cultura. 125 din cei 210 vin din alte orase, deci trebuie cazati, hraniti, ghidati si ocupati.

Noi doua suntem avangarda, grupul nu s-a intors inca din vizita in Timisoara iudaica comentata de arhitectul Gabi Szekely, si suntem flamande. Ochesc pe banci pungi din hartie reciclata. Contin sandwichuri cu carne sau cu legume, o sticla de apa plata sau gazoasa, la alegere, si un pachetel cu salata. Servetel si tacamuri din plastic. Ah, zic eu, dar cosul de gunoi nu va fi suficient. Pani imi indica ruloul cu pungi. Andreea manipuleaza un laptop, "Incerc sa prind Radio Shalom Romania sa avem ceva muzica israeliana ". "Aici, in parc ? " " Sigur, am un modem ". Aha.

Andreea imi povesteste cum acum cateva luni, dna Luciana Friedmann, presedinta Comunitatii a facut apel la cam 30 de persoane sa ajute la organizarea evenimentului Bereshit, dar si la desfasurarea altor activitati. Toti au raspuns, toti dau o mana de ajutor. Si se simt fericiti ca sunt utili, ca fac parte dintr-o comunitate.

Seara mergem la concertul dat in memoria Prim-Rabinului Dr Ernest Neumann, tatal meu, la sinagoga din centru. Prima noutate : curtea este pavata cu dale de piatra, cam vechi, cam ciobite, dar se asorteaza bine cu sinagoga. Aflu ca au fost donate si puse de catre primarie. Sunt si doua parasoluri uriase, si cateva ghiveciuri cu flori, unele atarnate, altele asezate in fata intrarii. " Sunt imprumutate de la horticultura si trebuie urgent restituite, altfel platim milioane ", imi sopteste Luci. Sinagoga e asa cum o stiu, asteapta sa fie restaurata, dar s-a curatat si aerat, iar reflectoarele din interior au fost puse la dispozitie pentru aceasta seara in mod gratios de catre Teatrul National.

Cand sosisem noaptea de la aeroport la hotelul Timisoara, am fost surprinsa de lumina in care se scalda sinagoga din Cetate. S-a facut un studiu de catre un specialist in domeniu, m-a lamurit Florian, pentru ca iluminatia sa nu fie prea puternica, stridenta. Efectul este feeric : din coltul Operei, din fereastra camerei la Hotel Timisoara se intrezareste sinagoga cu cupolele rotunde inaltandu-se deasupra celorlalte cladiri. Marturisesc ca am fost inundata de un sentiment de duosie, care m-a transportat cu 20 de ani in urma. Mama arunca o privire prin fereastra din bucatarie spre cupola sinagogii din Fabric si spunea mereu ca i se umple inima de caldura.

Parterul este plin. Se tin cuvantari, mai scurte ca de obicei si toate pline de miez. Filmul nostru *O Plimbare prin Timisoara amintirilor* este primit cu aplauze. Pintre altele, filmul arata marturiile in piatra ale prezentei evreiesti in oras. Primarul Gheorghe Ciuhandu comenteaza ca Timisoara a pierdut o populatie cu inalte valori morale si culturale, cu contributii imense la prosperitatea orasului si la formarea mentalitatii timisorene care s-a deteriorat mult in ultimii ani.

De foarte demult nu a mai cantat un cantor de talie in aceasta sinagoga, spune Tina, si evoca cum, micuta pe atunci, infofolita in sinagoga inghetata, a ascultat un concert dat de trei cantori americani in 1990, concert de care-si amintesc toti care au fost prezenti. Atmosfera a devenit calduroasa si de asta data, cand hazanul rus Baruch Finkelstein a cantat piese liturgice, klezmer si cantece israeliene.

Dar voiam sa va povestesc de Timisoara de acum, cea pe care nu o cunoscusem. Violeta nu exista, inca nici acum nu m-am impacat cu ideea asta. "Acvariul" sau borcanul trantit intre opera si Muzeul Banatului continua sa fie un scandal. Dar chelnerul de la Lloyd trece de la romana la maghiara cand ne aude, vorbeste sapte limbi, e de moda veche, dar moda de acum 80 de ani,

te intrebi de unde are manierele astea sau cum s-a conservat atat de bine timp de un veac. Iar mititeii ca mititeii, dar mustarul nu are asa gust niciunde altundeva. Si ce placere sa bei un café glacé pe terasa cafenelei de langa opera ! O pornim la plimbare, Evi, Ghita, Geo si cu mine. Ne prelingem de la opera spre primaria veche, apoi spre Piata Unirii. Duminica seara. La Geneva, la Toronto, oamenii stau acasa si se pregatesc pentru saptamana de lucru. La Timisoara terasele sunt pline, pe strazi, multi plimbareti, indragostiti, perechi cu carucior, grupuri de tineri. Unii au pungi in mana in care sufla, mi se pare. "In punga e lac si inspira vaporii", explica Geo, "dar sunt inofensivi". Ma trec fiorii. "Astia sunt *homeless*, spune el, nici astia nu sunt primejdiosi, dar astialalti s-ar putea sa fie agresivi". Fentam pe trotuar un carucior de copil, apoi ne subtiem sa trecem

intre zid si ditamai BMW. Masini noi, cele mai prestigioase marci, sunt cu duiumul si parcheaza aiurea, unde ii apuca. Cine are bani pentru cafenele, pentru masini ? Ramane un mister. Ajungem la Bastion, unde acum doua luni s-au deschis primele restaurante dupa restaurare. Este o piata minunata, construita in panta, in mijloc e un bar iluminat, in jur, mese cu platou de sticla, scaune si canapele cu perne à la Starbucks. Imprejur se ridica zidul de caramida rosie, cu bolti, ramasita a vechii centuri de fortificatie din secolul XVIII. Cerul e albastru inchis, luna plina. Parca nu miroase a Timisoara. E tarziu. Geo mai face drumul cu noi inapoi, iar suntem in fata operei, nu ne vine usor sa ne despartim.

E altfel si totusi e mirosul si zgomotul de "acasa", zice Evi. Hotaram sa ne intalnim la Piata 700, noi si Peter, sa mancam un langos cu branza si marar, calorii incoace si incolo, ulei ars tot asa. Tipa cu langosuri vrea sa ne dea langosurile caldute pregatite. Nu, noi vrem proaspete de tot, fierbinti. Va rugam frumos, asteptam, nu face nimic, va platim dublu ! Peste 10 minute primim langosurile, femeia, surpriza, nu accepta nici macar un bacsis modest. Le mancam cu pofta, sunt delicioase. Purtam discutie despre colesterol si regim. Nu ca pe vremuri.